

Asia: VN/30163/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

Visio

**Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon visiota?
Kyllä / En. Jos ette, kuvailkaa mahdolliset muutostarpeet.**

Kyllä

Mahdolliset muutostarpeet.

-

Tavoitteet

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta?

Kyllä, tavoitteet vastaavat omaa näkemystäni

Jos vastasitte en, kuvailkaa tiiviisti mahdolliset muutostarpeet.

-

Toimenpide-ehdotukset

Tässä on lueteltu yhdeksän toimenpidekokonaisuutta. Mitkä raportin toimenpide-ehdotuksista ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa? Valitse ensin haluamasi toimenpidekokonaisuus ja kirjoita sen jälkeen haluamasi toimenpide-ehdotukset alla olevaan tilaan. Valitse yhteensä enintään viisi (5).

Kulttuurin perusta tulevaisuuskestäväksi [Toimenpide-ehdotuksista kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa ovat kulttuurin perusta tulevaisuus kestäväksi, kulttuurin tekijät avainasemassa, kulttuurin kukoistava toimintaympäristö sekä kansainvälistyvä kulttuuri. Tulevaisuuden kestävyuden kannalta olennaista on, että toimiva ja olemassa oleva kulttuurialan infrastruktuuri turvataan ja toimintaa kehitetään edelleen. Kulttuurin alueellisen saatavuudesta ja saavutettavuudesta on huolehdittava. Erityisesti huomiota tulee kiinnittää huomiota alueellisiin vastuutehtäviin orkestereissa, museoissa ja kirjastoissa, jotka ovat merkittäviä kulttuuripalveluita pohjoisessa ja haja-asutusalueilla. Kulttuurin tekijöiden roolia on mahdollista vahvistaa

varmistamalla kulttuurialan koulutuksen laatu sekä saatavuus valtakunnallisesti. Tärkeää on myös huolehtia kulttuurikentän monimuotoisuudesta ja mahdollistaa ei-kaupallisten sisällöt. Kulttuurin kukoistavan toimintaympäristön osalta tulee ottaa huomioon kulttuuripalveluiden tärkeä merkitys kriisinkestävyydelle. Huomionarvoista on, että kulttuuripalveluilla luodaan normaalioloissa kestävyys, joka realisoituu kriisiaikoina. Kulttuuri tulee tunnistaa ja tunnustaa osana henkistä kriisinkestävyyttä. Kulttuuripalvelujen tuottamat tutut, turvalliset ja laadukkaat arjen palvelut ovat varautumisen kannalta tärkeitä: ne tekevät palvelut ja paikat tutuiksi, mikä on suureksi avuksi silloin, kun kriisitilanne aktivoituu. On myös tärkeää, että selonteossa otetaan huomioon kulttuuriperintö huoltovarmuudessa ja varautumisessa. On tarpeen selkeyttää, miten kulttuuriperinnön ja muun kulttuuriomaisuuden suoja on huomioitu ja tulee huomioida kansallisissa ja paikallisissa varautumissuunnitelmissa. Kansainvälisyyden osalta selonteossa on tärkeää tunnistaa, että kulttuuriviennin ohella kansainvälisyys lisää paikkakuntien vetovoimaa ja brändinäkyvyyttä. Kansainväliset suhteet, yhteistyö ja verkostot ovat tärkeä osa kansainvälistymistä. Kulttuurimatkailun kehittäminen on tärkeää, mutta vaatii myös resursseja. Erityisesti Lapissa matkailijamäärien kasvu on merkittävää. Rovaniemen kaupungin hyvinvointilautakunta tukee lisäksi keskisuurten kasvukaupunkien verkoston valitsemia tavoitteita yhteistyön ja osallisuuden voima sekä kulttuuri yhteiskunnallisena ja taloudellisena muutosvoimana. Panostetaan eri väestöryhmien osallisuuden lisäämiseen, ja tuetaan monitaustaisten ihmisten toimijuutta ja työllistymistä kulttuurialalle. Kulttuuriperintöalan toimijoiden, matkailualan, yritysten ja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan kumppanuuksien ja aroverkkojen muodostumista tuetaan ja edistetään. Lisätään yhteistyötä kulttuurialan sisällä ja lähialojen kesken sekä kansainvälisten verkostojen ja infrastruktuurien kanssa. Varmistetaan, että kulttuuri- ja luovien alojen toimijoilla on osaamista yrittäjyyteen ja taloudelliseen toimintaan. Kaikkien edellä mainittujen (3.1–3.8) toimenpiteiden seurauksena lisääntynyt luovuuspääoma ja kulttuuri ovat uudistaneet Suomea. Myönteinen tulevaisuus vuonna 2040 on seurausta hallitusta kulttuurisesta murroksesta, joka on lisännyt ihmisten ja luonnon hyvinvointia kestävä kasvun kautta.]

Oma roolinne tulevassa toimeenpanossa

Millaisena näette oman tai edustamanne tahon roolin kulttuuripoliittisenselonteon toimeenpanossa?

Rovaniemen kaupungin rooli kulttuuripoliittisen selonteon on toimeenpanossa Lapin alueella on keskeinen. Rovaniemi on merkittävä palvelujen järjestäjänä sekä paikallisesti että alueellisesti. Lisäksi Rovaniemi keskuskaupunkina on alueellisen yhteistyön ylläpitäjä ja kehittäjä. Esimerkiksi Lapissa on jo vuosia toiminut aktiivinen kulttuurin asiantuntijaverkosto, johon kuuluvat kaikki Lapin 21 kuntaa ja Saamelaiskäräjät. Asiantuntijaryhmän jäseniksi kutsutaan kuntien kulttuuritoiminnasta vastaavat työntekijät, maakunnallisista kulttuurin tehtävistä vastaavat asiantuntijat ja Saamelaiskäräjien edustus. Maakunnallisia asiantuntijoita on mukana Lapin Liitosta, Lapin Ely-keskuksesta sekä Taiteen edistämiskeskuksesta. Puheenjohtajuus on kolmivuotinen, sitä hoidetaan tällä hetkellä Rovaniemeltä käsin.

Rovaniemen kaupungin hyvinvointilautakunta yhtyy myös Kasvukaupunkiverkoston näkemykseen kasvukaupunkien roolista kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanossa. Keskisuurena kaupunkina ja osana kasvukaupunkiverkostoa esitämme, että kasvukaupunkien verkosto kutsutaan osaksi toimielintä. Verkosto on hyvin organisoitu ja tehokas foorumi, joka tarjoaa toimielimelle vaikuttavan yhteistyörakenteen. Verkostoon kuuluu 14 keskisuurta kaupunkia, joiden yhteen laskettu väkiluku

on lähes 850 000 asukasta. Kaupunkien kulttuurirahoitus on voimakasta ja oli vuonna 2022 noin 170 miljoonaa euroa.

Tiivistelmä näkemyksistänne

Tähän voitte kirjoittaa mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

Selonteossa on, läpi asiakirjan, tarpeen tehdä nykyistä näkyvämmäksi kuntien rooli kulttuuripalvelujen rahoittajana, järjestäjänä sekä voittoa tavoittelemattomien, lakeihin perustuvien kulttuuri-instituutioiden ylläpitäjänä. Museot, kirjastot ja orkesteri ovat toimijoita, joiden merkittävä työ näkyy vaikuttavuutena, kulttuuripolitiikan ja taiteen edistäjänä, hyvinvointina ja -sivistyksenä. Näin ollen tavoitteissa olisi hyvä olla selkeästi kirjattuna se, miten turvataan olemassa olevien instituutioiden kuten yleisen kulttuurityön, kirjastojen ja museoiden rahoitus sen varmistamiseksi, että kansalaisilla yhdenvertaisesti on mahdollisuus kulttuuriin osallistumiseen, itsensä sivistämiseen, oppimiseen ja kulttuurisen historiansa tuntemiseen.

Keskisuurten kasvukeskusten haasteet on tunnistettava selonteossa. On olennaista, että kulttuuripalvelujen saavutettavuutta ja saatavuutta voidaan turvata ja edistää erilaisissa toimintaympäristöissä. On huomioitava maantieteellisen sijainnin ohella mm. kunnan koko, pitkät välimatkat sekä väestörakenne ja -kehitys kohti vuotta 2040. Pelkästään yhdellä toimintamallilla emme onnistu tuottamaan vaikuttavia kulttuuripalveluja. Keskisuurilla kasvukaupungeilla on merkittäviä alueellisia tehtäviä, joiden toimenpiteet ja vaikutukset kohdistuvat erityisesti alueen pieniin kuntiin ja tukevat niiden vähäisiä kulttuuripalveluihin suunnattuja resursseja.

Väestönkehitys on ollut Rovaniemen kaupungissa pitkään positiivista. Matkailun nopea kehitys ja Naton tuleminen paikkakunnalle ovat myös osaltaan vaikuttaneet ja tulevat vaikuttamaan kulttuuripalvelujen tarpeeseen ja tarjontaan. Olennainen kysymys kuitenkin on, miten kulttuuripalvelut turvataan arktisella alueella asuville kansalaisille? Kansallisen kulttuuripolitiikan suuntaviivoja laadittaessa tulee huomioida ja tunnistaa Rovaniemen ja kaupunkimme kaltaisten kuntien erilaiset haasteet ja ratkaisumallit. Kulttuurimatkailun kehittäminen on nyt ja tulevaisuudessa kehittämistyön tärkeä painopiste, jotta voimme palvella sekä paikallisia asukkaita että kaupungissamme vierailevia.

Selonteossa huomioidaan hyvin lasten- ja nuorten osuus kulttuurin kokijoina ja tekijöinä, mutta ikääntyneiden osuus jää vähäiseksi. Ikääntyneiden määrä lisääntyy kaiken aikaa ja iäkkäät säilyvät toimintakykyisinä entistä pidempään. On hyvä tunnistaa ikääntyneiden merkitys kulttuurin tekijöinä sekä toisaalta lisääntynyt tarve ikäryhmälle suunnatuille kulttuuripalveluille.

Aikuisten lukutaidottomien osuus väestössämme kasvaa, ja lukutaitotyön merkitys myös tälle kohderyhmälle on hyvä huomioida selonteossa.

Osana valtionhallinnon säästötoimia Tilastokeskus esittää eräiden tilastojen lakkauttamista, mukaan lukien, kulttuuri-, joukkoviestintä- ja vapaa-ajan osallistuminen -tilastot. Mikäli lakkautuspäätös toteutuu, loppuu tilastojen tuotanto vuoden 2024 lopussa. Ratkaisulla on keskeinen vaikutus kulttuuripalvelujen tiedolla johtamiseen, seuranta- ja arviointityöhön sekä vertailutiedon hankintaan.

Kulttuurihyvinvointipalveluiden kehittäminen vaikuttaa tutkimusten mukaan positiivisesti mielen hyvinvointiin, fyysiseen terveyteen sekä elämän laatuun, koettuun terveyteen ja onnellisuuteen. Kulttuuripalvelujen tärkeää ennaltaehkäisevää merkitystä ja vaikuttavuutta on olennaista painottaa selonteossa. Kuten WHO:n raportti (2019) kertoi, kansanterveyden näkökulmasta kulttuuriosallistumisella on havaittu yhteys koettuun terveyteen.

Muiden huomioiden osalta Rovaniemen kaupungin hyvinvointilautakunta on samaa mieltä Kasvukaupunkiverkoston yhteisistä kannanotoista koskien kansalaislähtöisen kulttuurin arvon tunnustamista ja kasvun tukemista, kulttuuritoiminnan monipuolisuuden ja kasvuedellytysten turvaamista sekä kulttuurin merkitystä hyvinvointia ja syrjäytymistä ennaltaehkäisevänä työkaluna.

Selonteko käsittelee kulttuuria monipuolisesti, mutta kulttuurikäsitteys jää yhä vajavaiseksi ja selonteko keskittyy pääasiassa luovan alan ammattimaista toimintaa ja ammattimaisesti tuotettuihin sisältöihin. Kansalaisaktiivisuus ja -lähtöisyys eivät saa ansaitsemaansa painoarvoa, vaikka yhä suurempi osa uusista ilmiöistä ja aktiivisuudesta syntyy kansalaislähtöisyydestä. Kulttuurilla on hyvin myös moninaisia alueellista ja jopa kansallista elinvoimaisuutta vahvistavia vaikutuksia, minkä vuoksi kulttuuri on nähtävä keskeisenä tulevaisuusinvestointina. Lisäksi kulttuurilla on merkittävä vaikutus elämänlaatua, mielen hyvinvointia, onnellisuutta sekä fyysistä terveyttä edistävänä tekijänä. Kulttuuri tarjoaa runsaasti erilaisia osallistumisen, osallisuuden ja aktiivisuuden keinoja eri kohderyhmille, mikä samalla vahvistaa yhteiskunnallista vakautta sekä koheesiota.

Selin Matti
Rovaniemen kaupunki / Vapaa-ajanpalvelut